

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2022-07-15
Diarienummer 68/22

Handläggare

Nina Wolf
Telefon: 031-368 46 29
E-post: nina.wolf@gsl.goteborg.se

Yttrande över remiss - motion om att utreda försäljning av överbliven mat i Göteborgs Stads verksamheter

Förslag till beslut

1. Styrelsen tillstyrker förslagen i remissen.

Sammanfattning

Ärendet är en remiss - Motion av Johan Zandin (V), Jenny Broman (V) och Gertrud Ingelman (V) om att utreda försäljning av överbliven mat i Göteborgs Stads verksamheter. Remissen har översänts till styrelsen för Göteborgs Stads Leasing AB för yttrande, senast 23 september 2022.

En metod/koncept som nämns i motionen är den så kallade ”klimatlådan”, där elever och personal i skolverksamhet har möjlighet att köpa mat som blivit över efter lunchens slut. Skribenterna vill utreda förutsättningarna för att införa en liknande modell i Göteborg. Enligt motionen föreslås kommunfullmäktige besluta att:

1. Miljö- och klimatnämnden får i samverkan med grundskolenämnden, förskolenämnden och äldre samt vård- och omsorgsnämnden i uppdrag att återkomma med förslag på hur konceptet med klimatlåda kan användas inom i Göteborgs Stad.
2. Miljö- och klimatnämnden får i uppdrag att återkomma med förslag på lämplig verksamhet i staden där konceptet med klimatlåda kan prövas under en testperiod.

En snabb-genomlysning av nio kommuner som tillämpar ”Klimatlådan” har gjorts av bolaget för att få en bättre förståelse för konceptet och för att påskynda ett eventuellt genomförande i Göteborgs Stad. Denna genomlysning återfinns under rubriken *Beskrivning av ärendet*.

Bolaget ser mycket positivt på att berörda verksamheter gör ytterligare, resurseffektiva insatser för att minska matsvinnet. Förslagen är tydligt i linje med stadens cirkulära strategi, där hållbar/cirkulär avveckling från stadens verksamheter är en viktig del.

Bolaget ser med fördel att pilottest startas upp *parallellt* med utredningen och att man i möjligaste mån kopierar befintligt Klimatlåde-koncept i pilotskedet. Utredningen skulle då kunna lägga visst fokus på hur driftsättning, uppskalning, utveckling och

effekt­mätning skulle kunna gå till inom Göteborgs Stad, samtidigt som lärdomar dras av pilot­projektet.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Mycket kunskap och erfarenheter finns redan i andra kommuner som direkt skulle kunna tillämpas i en pilotstudie. Insatserna för att göra en utredning, utifrån förslagen i motionen, bedöms därför vara mycket begränsade, där också underlaget från GSL, under rubriken *Beskrivning av ärendet* förhoppningsvis kan vara värdefull input.

Utifrån erfarenheterna från andra kommuner gör också bolaget bedömningen att "Klimatlådan", eller ett likande koncept, skulle innebära en mycket begränsad extra arbetsinsats från personalen i berörda verksamheter. Flera ser också de ekonomiska vinsterna för verksamheterna, där slängd mat både är ekonomiskt olönsamt och resursslöseri. Även om inte syftet är att tjäna pengar ser till exempel Nacka kommun att Klimatlådan bidrar till besparing som kan återinvesteras i maten och ge skolorna och förskolorna möjlighet att satsa på utveckling av verksamheten och mer ekologiska livsmedel.

Bedömning ur ekologisk dimension

Bolaget bedömer att förslaget kan ha en positiv effekt ur ett ekologiskt perspektiv, inte minst om det efter pilottestet skalas upp till många andra berörda verksamheter.

Syftet med "Klimatlådan", är enligt de nio studerade kommunerna är att minska klimatpåverkan och mängden serveringssvinn, dvs fullt ätbar mat. Enligt en beräkning i Nacka kommun kan satsningen ge ett minskat utsläpp med 83 ton koldioxidekvivalenter, vilket ungefär motsvarar 83 svenskars genomsnittliga bilåkande under ett år. Som underlag för beräkning i Göteborg, så serverar Nackas kommunala skolor och förskolor cirka 19 000 portioner varje dag. Effekten i Göteborg skulle alltså kunna bli den fyrdubbla, utifrån de siffror som anges i motionen.

Bedömning ur social dimension

Bolaget bedömer också att förslaget kan ha flera mervärden ur ett socioekonomiskt perspektiv. De nio studerade kommunerna lyfter bland annat fram pedagogiska vinster, tillgång till hälsosam, näringsberäknad mat till en okej kostnad och möjligheten för stressade föräldrar och personal att underlätta i vardagen.

Bilagor

1. Motion av Johan Zandin (V), Jenny Broman (V) och Gertrud Ingelman (V) om att utreda försäljning av överbliven mat i Göteborgs Stads verksamheter

Ärendet

Ärendet är en remiss gällande en motion om att utreda försäljning av överbliven mat i Göteborgs Stads verksamheter. Remissen har översänts till styrelsen för Göteborgs Stads Leasing AB för yttrande, senast 23 september 2022. I yttrandet ska tydligt framgå om nämnden/styrelsen tillstyrker, avstyrker eller inte tar ställning till förslagen.

Beskrivning av ärendet

Ärendet är en remiss - Motion av Johan Zandin (V), Jenny Broman (V) och Gertrud Ingelman (V) om att utreda försäljning av överbliven mat i Göteborgs Stads verksamheter. Remissen har översänts till styrelsen för Göteborgs Stads Leasing AB för yttrande, senast 23 september 2022. Remissen har också sänts till nämnden för inköp och upphandling, nämnden för miljö- och klimatnämnden, grundskolenämnden, förskolenämnden och äldre samt vård- och omsorgsnämnden.

Yttrandet ska vara nämnd-/styrelsebehandlat och tydligt uttrycka om nämnden/styrelsen tillstyrker, avstyrker eller inte tar ställning till förslagen. Yrkanden, skiljaktiga meningar, reservationer, särskilda yttranden m m från nämnd-/styrelsebehandlingen ska alltid bifogas. Om ärendet avser en motion ska den inte skickas med som bilaga. Protokollsutdraget och tjänsteutlåtandet/yttrandet skickas till stadsledningskontorets förvaltningsbrevlåda.

Motionen lyfter fram att det tillagas mat i mer än 500 kök och att det serveras 80 000 luncher i stadens verksamheter och att matsvinn är en fortsatt utmaning. Detta trots tidigare framgångsrikt arbete inom ramen för Göteborgsmodellen för minskat matsvinn. Nya ambitiösa mål som berör matområdet har också tillkommit i och med den nya avfallsplanen och stadens miljö- och klimatprogram. Skribenterna av motionen vill utreda en metod för att minska matsvinnet ytterligare, genom att mat som blir över i en verksamhet ska kunna säljas istället för att slängas. En metod/koncept som nämns i motionen är den så kallade "klimatlådan", där elever och personal i skolverksamhet har möjlighet att köpa mat som blivit över efter att skolrestaurangen stängt för dagen. Skribenterna vill utreda förutsättningarna för att införa en liknande modell i Göteborg. Hänsyn ska tas till arbetsmiljö och arbetstid för personal i verksamheterna och exempel från andra kommuner i Sverige som infört modellen ska studeras närmare. Enligt motionen föreslås kommunfullmäktige besluta att:

- Miljö- och klimatnämnden får i samverkan med grundskolenämnden, förskolenämnden och äldre samt vård- och omsorgsnämnden i uppdrag att återkomma med förslag på hur konceptet med klimatlåda kan användas inom i Göteborgs Stad.
- Miljö- och klimatnämnden får i uppdrag att återkomma med förslag på lämplig verksamhet i staden där konceptet med klimatlåda kan prövas under en testperiod.

Snabb genomlysning av nio kommuner

Som nämns i motionen görs redan ett arbete i stadens kök för att förebygga avfall, vilket fortsatt behöver prioriteras. Vid en snabb genomlysning av artiklar på nätet om totalt nio kommuner som tillämpar konceptet "Klimatlådan", ser dessa ingen målkonflikt mellan ett fortsatt förebyggandearbete och att möjliggöra "återbruksförsäljning" av överbliven mat från serveringsdiskarna. Det övergripande målet i Avesta kommun, som verkar ha varit

först ut med konceptet Klimatlådan (2019) är att ingen mat ska behöva finnas över till försäljning. Enligt blogginlägg på Livsmedelsverkets webbsida Måltidsbloggen (2019) har försäljning av skolmat även förekommit innan Klimatlådan, såsom Fridaskolan i Göteborg (via app, sedan 2017) och i Vetlanda kommun.

Syftet med Klimatlådan, är enligt de nio kommunerna är att minska klimatpåverkan och mängden serveringssvinn, dvs fullt ätbar mat. Enligt en beräkning i Nacka kommun kan satsningen ge ett minskat utsläpp med 83 ton koldioxidekvivalenter, vilket ungefär motsvarar 83 svenskers genomsnittliga bilåkande under ett år. Som underlag för beräkning i Göteborg, så serverar Nackas kommunala skolor och förskolor cirka 19 000 portioner varje dag. Effekten i Göteborg skulle alltså kunna bli den fyrdubbla, utifrån de siffror som anges i motionen. Flera kommuner lyfter också fram socioekonomiska mervärden såsom pedagogiska vinster, tillgång till hälsosam, näringsberäknad mat till en okej kostnad och möjligheten för stressade föräldrar och personal att underlätta i vardagen. Flera ser också de ekonomiska vinsterna för verksamheterna, där slängd mat både är ekonomiskt olönsamt och resursslöseri. Kostekonomen Helena Pettersson i Nacka lyfter att Klimatlådan bidrar till besparing som kan återinvesteras i maten och ge skolorna och förskolorna möjlighet att satsa på mer ekologiska livsmedel.

Mottagandet av konceptet och resultatet har varit positivt bland både barn och vuxna i de nio kommunerna. Genomförandet har gjorts på ungefär samma sätt i de nio kommuner och har medfört endast en ringa arbetsinsats från kökspersonalen. Likheterna i tillämpningen av konceptet sammanfattas nedan:

- Konceptet har införts på skolor och förskolor där målgruppen för försäljningen har varit personal och elever/elevernas föräldrar. Borlänge kommun nämner säkerhet, lokaltillgång och arbetsmiljö som orsaker till valet av dessa målgrupper, som normalt vistas i lokalen.
- Egen, normalstor matlåda medtages och kostnaden för att fylla den var mellan 25-30 kr.
- Försäljningen genomfördes i skolmatsalen, varje vardag under terminstid efter lunchens slut. Tiden för försäljning varierar mellan 15-30 minuter.
- Betalning sker med Swish.
- En viktig parameter i utvecklingsarbetet är att köket inte överproducerar mat för att sälja matlådor. Köken fyller inte på med mat som kan serveras vid ett senare tillfälle. Detta innebär att köken aldrig kan garantera tillgång av mat till försäljning vid dagens slut.
- Avesta kommun poängterar i sin kommunikation att maten som finns att ta av i slutet av serveringen naturligtvis ska vara säker att äta. Det är köket som ansvarar för denna bedömning. Köparen ansvarar för att maten hanteras på ett säkert och hygieniskt sätt efter köpet.

Bild 1: Lapp i Avestas offentliga restauranger som förklarar hur KliMAT-lådan fungerar. Bilden hämtad från Livsmedelsverkets webbsida, Måltidsbloggen (okt 2019).

De nio studerade kommunerna är: Piteå, Borlänge, Vallentuna, Mora, Nacka, Avesta, Mariestad, Hudiksvall och Ronneby.

Lagar och regler

I en artikel i Vallentuna Nya från december 2021 återfinns följande resonemang kring lagefterlevnad:

”Enligt kommunallagen och konkurrenslagen får en kommun inte bedriva konkurrerande verksamhet. Men konceptet med klimatlåda, överbliven skolmat som säljs i anslutning till skollunchen, har hittills inte ansetts konkurrera med krögare i Vallentuna.

Falu kommun är en av de kommuner som tittat på möjligheten att sälja skolmat. I en skrivelse om överbliven skolmat skriver kommunen att enligt självkostnadsprincipen får kommuner inte ta ut högre avgifter än vad som motsvarar kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som tillhandahålls, samt att det i slutänden är domstol som kan förbjuda kommuner att sälja varor och tjänster på ett sätt som begränsar konkurrensen. Eftersom försäljning av överbliven lunchmat inte kan betraktas som en traditionell lunchförsäljning bör det fungera, är slutsatsen.

Enligt livsmedelsverket är det möjligt för kommunala verksamheter att sälja överbliven mat, exempelvis till föräldrar och lärare, som ett led i arbetet för att minska matsvinnet. Kommunen ansvarar då för att en sådan säljverksamhet inte kommer i konflikt med konkurrens- och upphandlingsregler.”

På Livsmedelsverkets webbsida, Måltidsbloggen (2019) står också att läsa följande:
”Enligt Livsmedelsverket är det inte förbjudet att ta med egen matlåda och/ eller mugg vid köp av mat. Det är alltid restaurangägarens beslut om det är okej eller inte att lägga maten i sin egna matlåda, men man kan alltid ställa frågan.”

Bolagets bedömning

Bolaget ser mycket positivt på att berörda verksamheter gör ytterligare, resurseffektiva insatser för att minska matsvinnet. Förslagen är tydligt i linje med den cirkulära strategin, där hållbar, cirkulär avveckling från stadens verksamheter är en viktig del.

För att få en bättre förståelse för konceptet ”Klimatlådan” och påskynda ett eventuellt genomförande i Göteborgs Stad, har nedanstående snabb-genomlysning gjorts av Strategiansvarig Cirkulär ekonomi på GSL. I denna har nio kommuner studerats, som tillämpar konceptet ”Klimatlådan”. Denna genomlysning återfinns under rubriken *Beskrivning av ärendet*.

Bolaget ser med fördel att pilottest startas upp *parallellt* med utredningen och att man i möjligaste mån kopierar befintligt Klimatlåde-koncept i pilotskedet. Detta för att:

- Nyttja den erfarenhet som redan finns hos andra kommuner och därigenom slippa uppfinna hjulet på nytt;
- Minimera riskerna kring lagefterlevnad, då flera kommuner redan tittat på detta för ”Klimatlådan”;
- Inte göra insatsen ”svårare-än-den-är” och undvika att mer resurser än nödvändigt läggs ner på den föreslagna utredningen.

Det kommer säkert att förekomma behov av mindre anpassningar, beroende på vilken/vilka pilotverksamheter som vill testa konceptet, men dessa anpassningar tror bolaget med fördel görs på plats i pilottestform, snarare än i en teoretisk utredning. Utredningen skulle då kunna lägga visst fokus på hur driftsättning, uppskalning, utveckling och effektmätning skulle kunna gå till inom Göteborgs Stad, samtidigt som lärdomar dras av pilotprojektet.

Johan Sävhave

VD